

13.6.2019

EOAK/1867/2018

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Maija Sakslin

Esittelijä: Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Piatta Skottman-Kivelä

LAPSIASIAVALTUUTETUN MENETTELY SELVITYS- JA ASIAKIRJAPYYNNÖSSÄ

1 KANTELU

Uskonnollinen yhdyskunta (jälj. kantelija) pyysi kirjeessään eduskunnan oikeusasiamiestä tutki-
maan lapsiasiavaltuutetun menettelyä.

Kanteluasiakirjojen mukaan lapsiasiavaltuutettu teki alkuvuodesta 2017 aloitteen opetus- ja kult-
tuuriministeriölle uskonnonvapauslaissa säädetyn asiantuntijalautakunnan tehtävän ja kokoon-
panon muuttamisesta. Aloitteessa ehdotettiin lainsäädännön muuttamista siten, että se mahdol-
listaisi uskonnollisen yhdyskunnan rekisteröitymisen jälkeen tapahtuvan arvioinnin. Lapsiasia-
valtuutettu lähetti samasta asiasta uuden kirjelmän opetus- ja kulttuuriministeriölle 14.2.2018.
Kirjelmän mukaan lapsiasiavaltuutettu oli saanut tietoonsa kansalaisyhteydenottona esimerk-
kejä uskonnollisen yhdyskunnan opetuksen sisällöistä sekä opetustilanteista. Kirjelmässä pidet-
tiin näitä tilanteita esimerkkinä siitä, miksi uskonnollisten yhdyskuntien toiminnan arviointi ja val-
vonta on tärkeää. Edelleen kirjelmän mukaan lapsiasiavaltuutettu oli tavannut uskonnollisen yh-
dyskunnan edustajia vuonna 2015 ja keskustellut edellä todetuista aiheista yleisellä tasolla.

Kantelussa arvosteltiin sitä, ettei lapsiasiavaltuutettu ollut ennen ryhtymistään viranomaistoimiin
julkisessa kirjeessään selvittänyt asiaa ja varannut kantelijalle mahdollisuutta tulla asianosai-
sena kuulluksi kansalaisyhteydenotoissa väitetyjen seikkojen johdosta. Lapsiasiavaltuutettu oli
kieltäytynyt luovuttamasta kantelijalle asian käsittelyä koskevia asiakirjoja, erityisesti lapsiasia-
valtuutetun saamia kansalaisyhteydenottoja väitetyistä uskonnollisen yhdyskunnan opetuksen
sisällöistä.

2 SELVITYS

Asiassa saatiin asiassa lapsiasiavaltuutetun selvitys 23.5.2018 sekä kantelijan vastine siihen
4.3.2019.

3 RATKAISU

3.1 Oikeusasiamiehen tehtävät

Eduskunnan oikeusasiamiehen tehtävänä on Suomen perustuslain 109 §:n mukaan valvoa, että
tuomioistuimet ja muut viranomaiset sekä virkamiehet, julkisyhteisön työntekijät ja muutkin jul-
kista tehtävää hoitaessaan noudattavat lakia ja täyttävät velvollisuutensa.

Eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain 3 §:n 1 momentin mukaan oikeusasiamies tutkii
kantelun, jos sen kohteena oleva asia kuuluu hänen laillisuusvalvontaansa ja on aihetta epäillä
lainvastaista menettelyä tai velvollisuuden laiminlyöntiä taikka jos oikeusasiamies muusta
syystä katsoo siihen olevan aihetta. Säännöksen 2 momentin mukaan oikeusasiamies ryhtyy
hänelle tehdyn kantelun johdosta niihin toimenpiteisiin, joihin hän katsoo olevan aihetta lain
noudattamisen, oikeusturvan tai perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen kannalta. Säännös il-
maisee lain tarkoituksen siitä, että kantelututkinnassa on tapauskohtaista harkintavaltaa senkin
jälkeen, vaikka kantelu ylittäisi tutkinnan yleiset edellytykset.

Oikeusasiamies ei voi muuttaa eikä kumota viranomaisten päätöksiä, eikä puuttua siihen, miten viranomaisen on käyttänyt sille lain mukaan kuuluvaa harkintavaltaa, jollei tuota harkintavaltaa ole ylitetty tai käytetty väärin.

3.2. Lapsiasiavaltuutetun tehtävät

Lapsiasiavaltuutetusta annetun lain 1 §:n 1 ja 2 momentin mukaan lasten aseman ja oikeuksien huomioon ottamisen varmistamiseksi lainsäädännössä ja yhteiskunnallisessa päätöksenteossa on oikeusministeriön yhteydessä lapsiasiavaltuutettu. Lapsiasiavaltuutettu on toiminnassaan itsenäinen ja riippumaton.

Saman lain 2 §:ssä säädetään lapsiasiavaltuutetun tehtävänä olevan yhteistyössä muiden viranomaisten sekä toimialansa järjestöjen ja vastaavien muiden toimijoiden kanssa edistää lapsen edun ja oikeuksien toteutumista. Tehtävässään lapsiasiavaltuutetun tulee muun ohella aloittein, neuvoin ja ohjein kehittää yhteiskunnallista päätöksentekoa lasta koskevista asioista ja edistää lapsen edun toteutumista yhteiskunnassa.

Lapsiasiavaltuutetusta annetun lain esitöissä (hallituksen esitys, HE 163/2004) todetaan lapsiasiavaltuutetun tehtävien painottuvan vaikuttamiseen ennalta ja yleisellä tasolla (s. 9). Esityksen yksityiskohtaisten perustelujen (s.13) mukaan tarkoituksena on, että valtuutettu toimii mielipidevaikuttajana osallistumalla julkiseen keskusteluun ja yhteiskunnassa käytävään arvokeskusteluun.

3.3 Arviointi

3.3.1 Lapsiasiavaltuutetun menettely kantelijan kuulemisessa ja asian selvittämisessä

Lapsiasiavaltuutetun toimistoon 12.4.2018 lähetetyssä selvityspyynnössäni pyysin toimittamaan kantelun tutkimiseksi tarvittavan selvityksen asiassa, joka koski lapsiasiavaltuutetun menettelyä selvitys- ja asiakirjapyyntöön vastaamista koskevassa asiassa kantelukirjoituksesta tarkemmin ilmenevästi. Pyysin kiinnittämään selvityksessä erityistä huomiota viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain säännöksiin. Kuten edellä ilmenee, asiassa saatiin lapsiasiavaltuutetun selvitys sekä kantelijan vastine. Vastineessa tuotiin esille, ettei lapsiasiavaltuutettu selvityksessään ollut ottanut miltään osin kantaa kantelijan väitteisiin puutteista yhdyskunnan kuulemisessa ja menettelyn tasapuolisuudessa ja puolueettomuudessa.

Kantelussa tarkoitettuna aikana lapsiasiavaltuutettuna toimineen Tuomas Kurttilan toimikausi on päättynyt 30.4.2019. Näin ollen ja sen perusteella, mitä edellä on kerrottu oikeusasiamiehen ja toimivallasta, en ole katsonut olevan aihetta tutkia tai arvioida tuolloisen lapsiasiavaltuutetun menettelyä tältä osin enempää.

Totean kuitenkin yleisellä tasolla seuraavan.

Perustuslain 21 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi. Käsitteilyn julkisuus sekä oikeus tulla kuulluksi, saada perusteltu päätös ja hakea muutosta samoin kuin muuten oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja hyvän hallinnon takeet turvataan lailla.

Hallintolain 2 §:ssä säädetään lain soveltamisalasta. Pykälän 1 momentin mukaan tässä laissa säädetään hyvän hallinnon perusteista sekä hallintoasiassa noudatettavasta menettelystä. Pykälän 2 momentin mukaan tätä lakia sovelletaan muun ohella valtion viranomaisissa.

Hallintolain 2 luvussa säädetään hyvän hallinnon perusteista. Niihin kuuluvat lain 6 §:ssä säädettyvät hallinnon oikeusperiaatteet. Pykälän mukaan viranomaisen on kohdeltava hallinnossa asioivia tasapuolisesti sekä käytettävä toimivaltaansa yksinomaan lain mukaan hyväksyttäviin tarkoituksiin. Viranomaisen toimien on oltava puolueettomia ja oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään nähden. Niiden on suojattava oikeusjärjestyksen perusteella oikeutettuja odotuksia.

Hallintolain 6 luvussa säädetään asian selvittämisestä ja asianosaisen kuulemisesta. Luvun 31 §:ssä säädetään selvittämisvelvollisuudesta. Pykälän 1 momentin mukaan viranomaisen on huolehdittava asian riittävästä ja asianmukaisesta selvittämisestä hankkimalla asian ratkaisemiseksi tarpeelliset tiedot sekä selvitykset. Hallintolain 34 §:ssä säädetään asianosaisen kuulemisesta. Pykälän 1 momentin mukaan asianosaiselle on ennen asian ratkaisemista varattava tilaisuus lausua mielipiteensä asiasta sekä antaa selityksensä sellaisista vaatimuksista ja selvityksistä, jotka saattavat vaikuttaa asian ratkaisuun.

Hallintolaissa ei ole määritelty hallintoasian käsitettä. Hallintolakia koskevan hallituksen esityksen (HE 72/2002 vp) mukaan hallintoasioita ovat kaikki sellaiset viranomaisen toimivaltaan kuuluvat asiat, jotka liittyvät jonkin hallinnollisen ratkaisun tekemiseen. Viranomaisen ratkaisu voi olla nimenomainen hallintopäätös, mutta myös esimerkiksi esitys, lausunnon antaminen tai suunnitelman hyväksyminen.

Eduskunnan hallintovaliokunta toi lakia koskevaan hallituksen esitykseen antamassaan mietinnössä (HaVM 29/2002 vp s. 5) esiin hallintoasian käsitteen määrittelemisen vaikeuden ja lähtökohtaisen tarpeettomuuden. Valiokunnan mukaan hallintoasian käsitteen määrittelyn tarvetta vähentää se seikka, että hallintolakia sovelletaan myös hallintotoimintaan. Hallinnon asiakkaiden näkökulmasta hallintoviranomaisten ja yksityisten julkisia hallintotehtäviä hoitavien tahojen toiminta näyttäytyy viranomaistoimintana, jossa keskeistä asiakkaan oikeuksien ja oikeussuojan toteuttamiseksi ei ole tunnistaa hallintoasiaa, vaan kyetä varmistumaan siitä, täyttääkö asiaa tai hallintotoimia suorittava viranomainen tai muu taho velvoitteensa asianmukaisesti.

Oikeuskirjallisuudessa (ks. Mäenpää, Olli; Hallinto-oikeus 2018, ss. 334) on todettu, että hallintoasian käsitettä ei ole hallintolaissa rajattu niin suppeasti, että vain hallinnollisten ratkaisujen valmistelu ja päätöksenteko olisivat hallintoasian käsittelyä. Hallintoasian käsittelyä koskevat hallintolain säännökset ovat sovellettavissa varsinaiseen hallintopäätöksen tekemiseen ja myös muun muassa julkisen palvelun toteuttamiseen ja muunlaisiin tosiasiallisiin toimiin. Säännöksen soveltamistapa ja tulkinta riippuvat kuitenkin toiminnan sisällöstä ja luonteesta. Esimerkiksi asian käsittelyn viivytyksettömyyttä (HL 23 §), esteellisyyttä (27–30 §), asian selvittämistä (31–42 §) ja asian ratkaisemista (43–49 §) koskevat säännökset on kirjoitettu ensisijaisesti kirjallisen hallintopäätöksen tekemistä silmällä pitäen.

Käsitykseni mukaan tässä asiassa ei näyttäisi olleen käsillä sellainen tilanne, että lainsäädännöstä olisi ainakaan suoraan ja yksiselitteisesti johdettavissa velvoite kuulla kantelijatahoa asianosaisena. Edelleen käsitykseni mukaan minun ei ole aihetta ottaa tyhjentävästi kantaa siihen, miten ennen erilaisten aloitteiden tekemistä lapsiasiavaltuutetun tulisi kuulla tai selvittää näkemyksiä eri tahoilta, joihin aloitteella saattaisi toteutuessaan mahdollisesti olla vaikutuksia.

Hyvän hallinnon oikeusperiaatteet koskevat kaikkea viranomaistoimintaa. Kuten edellä ilmenee, lapsiasiavaltuutetun tehtävänä on kehittää yhteiskunnallista päätöksentekoa lasta koskevissa asioissa. Kun valtuutettu osallistuu julkiseen keskusteluun, on hänellä merkittävä asema mielipidevaikuttajana. Silloin kun lapsiasiavaltuutetun aloitteet, neuvot ja ohjeet kumpuavat joistakin yksilöidyistä tapahtumista ja kohdistuvat tiettyyn tahoon tai toimijaan, pidän hyvän hallinnon näkökulmasta perusteltuna, että asiaa ennen toimenpiteisiin ryhtymistä pyritään selvittämään ja näitä nimettyjä tai yksilöitävissä olevia tahoja kuullaan siinä määrin kuin asia- ja tapauskohtaisesti arvioiden harkitaan tarpeelliseksi sen varmistamiseksi, että asian käsittely ja johtopäätökset perustuvat luotettavaan, riittävään ja mahdollisimman objektiiviseen informaatioon.

3.3.2 Lapsiasiavaltuutetun menettely tietopyynnön käsittelyssä

Viranomaisten asiakirjojen julkisuusperiaate on ilmaistu perustuslain 12 §:n 2 momentissa. Kyseisen lainkohdan mukaan viranomaisen hallussa olevat asiakirjat ja muut tallenteet ovat julkisia, jollei niiden julkisuutta ole välttämättömien syiden vuoksi erikseen rajoitettu. Jokaisella on oikeus saada tieto julkisesta asiakirjasta.

Viranomaisten asiakirjojen julkisuutta ja salassapitoa koskeva yleislaki on laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (julkisuuslaki), jossa säädetään muun muassa viranomaisen asiakirjan julkisuuden määräytymisestä ja salassapidosta sekä asiakirjan antamisessa noudatettavasta menettelystä.

Kantelussa tarkoitettuna aikana voimassa olleen henkilötietolain 8 §:n 4 momentin mukaan oikeudesta saada tieto ja muusta henkilötietojen luovuttamisesta viranomaisen henkilörekisteristä on voimassa, mitä viranomaisten asiakirjojen julkisuudesta säädetään. Lapsiasiavaltuutetun kansalaisyhteydenottorekisterin tietojen luovuttamiseen on näin ollen tullut soveltaa julkisuuslakia.

Julkisuuslain 4 luvussa säädetään tiedon antamisessa noudatettavasta menettelystä. Luvun 14 §:n 1 ja 2 momentin mukaan viranomaisen asiakirjan antamisesta päättää se viranomainen, jonka hallussa asiakirja on, jollei toisin säädetä. Tiedon asiakirjan sisällöstä antaa se viranomaisen henkilöstöön kuuluva, jolle viranomainen on tämän tehtävän määrännyt tai jolle se hänen asemansa ja tehtäviensä vuoksi muuten kuuluu. Sanotun säännöksen 3 momentin mukaan, jos virkamies tai muu 2 momentissa tarkoitettu henkilö kieltäytyy antamasta pyydettyä tietoa, hänen on: 1) ilmoitettava tiedon pyytäjälle kieltäytymisen syy; 2) annettava tieto siitä, että asia voidaan saattaa viranomaisen ratkaistavaksi; 3) tiedusteltava asian kirjallisesti vireille saattaneelta tiedon pyytäjältä, haluaako hän asian siirrettäväksi viranomaisen ratkaistavaksi; sekä 4) annettava tieto käsittelyn johdosta perittävistä maksuista.

Lain 14 §:n 4 momentin mukaan kyseisessä pykälässä tarkoitettu asia on käsiteltävä viivytyksettä, ja tieto julkisesta asiakirjasta on pääsääntöisesti annettava mahdollisimman pian, kuitenkin viimeistään kahden viikon kuluessa siitä, kun viranomainen on saanut asiakirjan saamista koskevan pyynnön. Julkisuuslain 33 §:n 2 momentin mukaan viranomaisen asiakirjapyyntöön annettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään.

Tässä asiassa käytössäni olleiden asiakirjojen mukaan kantelija oli 26.2.2018 päivätyssä selvityspyynnössään lapsiasiavaltuutetulle muun ohella pyytänyt toimittamaan ne asiakirjat, jotka koskivat asian [kirjelmä 14.2.2018] käsittelyä, erityisesti kirjelmässä mainittuja kansalaisyhteydenottoja ja niissä esitettyjä esimerkkejä uskollisen yhdyskunnan opetuksen sisällöistä.

Lapsiasiavaltuutettu oli vastannut kantelijan asiakirjapyyntöön 12.3.2018 (LAPS/3/2017) vain toteamalla, ettei käsittelystä ollut muodostunut muita asiakirjoja kuin edellä mainittu kirjelmä. Edelleen vastauksen mukaan kansalaisten yhteydenotot lapsiasiavaltuutettuun ovat luottamuksellisia ja ne voivat myös sisältää arkaluonteisia henkilötietoja. Tämän vuoksi yhteydenottoja tai tietoja niistä ei luovuteta viranomaisen ulkopuolelle. Tämä oli todettu yhteydenotoista muodostuvan henkilörekisterin rekisteriselosteessa, joka oli luettavissa lapsiasiavaltuutetun verkkosivuilla.

Oikeusasiamiehelle antamassaan selvityksessä lapsiasiavaltuutettu totesi, että henkilötietolain [523/1999, voimassa 31.12.2018 asti] 10 §:n nojalla oli lapsiasiavaltuutetun toimistolle laadittu rekisteriseloste, jonka mukaan tietoja ei luovuteta viranomaisen ulkopuolelle ja yhteenveto palautteista julkaistaan vuosittain lapsiasiavaltuutetun vuosikirjassa. Rekisteriseloste oli luettavissa lapsiasiavaltuutetun verkkosivuilla.

Edelleen selvityksen mukaan lapsiasiavaltuutettu oli vastauksessaan kantelijan tietopyyntöön viitannut edellä mainittuihin aloitteeseen ja sitä tukevaan kirjelmään, jotka olivat julkisesti saatavilla lapsiasiavaltuutetun verkkosivuilla. Kantelijalle kerrottiin yhteydenotosta ne tiedot, jotka lapsiasiavaltuutetun näkemyksen mukaan oli mahdollista luovuttaa yhteydenoton luottamuksellisuutta rikkomatta. Nämä tiedot, jotka olivat kansalaisen yhteydenoton syy, koskivat uskonnollisen yhdyskunnan opetuksen sisältöjä ja olivat luettavissa uskonnollisen yhdyskunnan julkisilta verkkosivuilta.

Selvityksessä todetaan, että lapsiasiavaltuutettu on tarkentanut kansalaisten tietopyyntöön vastaamisen prosessiaan apulaisoikeusasiamiehen selvityspyynnön perusteella vastaamaan paremmin julkisuuslakia. Tietopyyntöön vastattaessa tullaan antamaan jatkossa valitusosoitus myös niissä tapauksissa, kun lapsiasiavaltuutetulla ei ole pyydettyä asiakirjaa tai tietoa. Valitusosoitus annetaan myös silloin, kun lapsiasiavaltuutettu ei luovuta kansalaisilta saamiaan yhteydenottoja tai niiden sisältämää tietoa.

Totean, ettei oikeusasiamiehellä ole toimivaltaa määrätä joitain pyydettyjä tietoja luovutettavaksi, enkä tässä ratkaisussani myöskään ota kantaa kantelun tarkoittamien tietojen salassapitoon. Tämä kysymys kuuluu viime kädessä hallintotuomioistuimen ratkaistavaksi. Tässä päätöksessäni arvioin siten ainoastaan lapsiasiavaltuutetun menettelyä kantelijan tietopyynnön käsittelyssä.

Oikeus saada perustelu päätös ja hakea päätökseen muutosta ovat hyvän hallinnon keskeisiä oikeusturvatakeita. Julkisuuslain mukaan asiakirjan pyytäjälle on aina ilmoitettava kieltäytymisen syy ja annettava tieto siitä, että asia voidaan saattaa viranomaisen ratkaistavaksi. Asiakirjan pyytäjällä on siis laissa turvattu oikeus halutessaan saada hallintolain mukaisesti perusteltu muutoksenhakukelpoinen päätös siitä, miksi pyydettyä asiakirjaa tai sen osaa ei anneta. Oikeus joko saada pyydetty asiakirja tai saada asiassa muutoksenhakukelpoinen päätös on ehdoton, eikä viranomaisella ole tästä syystä menettelyn suhteen harkintavaltaa.

Julkisuuslain mukaan tiedon antamista koskeva asia on käsiteltävä viivytyksettä, ja tieto julkisesta asiakirjasta on annettava mahdollisimman pian, kuitenkin viimeistään kahden viikon kuluessa siitä, kun viranomainen on saanut asiakirjan saamista koskevan pyynnön. Laissa ei ole nimenomaisesti säädetty siitä, missä ajassa viranomaisen päätös asiakirjapyyntöön on tehtävä sen jälkeen, kun asiakkaalle on ilmoitettu pyydettyjen asiakirjojen antamatta jättämisestä. Lähtökohtana voidaan joka tapauksessa pitää hallintolain 23 §:ssä ilmaistua yleistä viivytyksettömyksen käsittelyn periaatetta.

Kantelukirjoituksen sekä saadun selvityksen perusteella totean, ettei lapsiasiavaltuutettu ole noudattanut niitä julkisuuslain säännöksiä, jotka koskevat asiakirjan antamista ja menettelyä tapauksissa, joissa asiakirjaa tai sen osaa ei anneta.

Julkisuuslaissa ei ole erikseen säännelty sitä, tuleeko viranomaisen noudattaa julkisuuslain 14 §:ssä säädettyä menettelyä myös siinä tapauksessa, että viranomaisella ei ole pyydettyä asiakirjaa esimerkiksi siitä syystä, että sitä ei ole lainkaan olemassa. Kysymys on näissä tilanteissa yleensä siitä, että asiakirjaa pyytävä henkilö epäilee viranomaisella olevan sellainen hänelle merkityksellinen asiakirja, jota hänelle ei haluta luovuttaa. Ylimmät laillisuusvalvojat ovat ratkaisukäytännössään vakiintuneesti pitäneet viranomaiselta asiakirjaa tai tietoa pyytäneen oikeusturvan näkökulmasta katsottuna perusteltuna menettelynä noudattaa julkisuuslain 14 §:ssä säädettyä menettelyä myös niissä tapauksissa, joissa viranomaisella ei ole pyydettyä asiakirjaa tai tietoa tahi jos viranomaisen ei katso asiakirjaa julkisuuslain tarkoittamaksi asiakirjaksi. Myös näissä tilanteissa ja kieltäytymisperusteilla asia on voitava saattaa tuomioistuimen ratkaistavaksi.

Totean myös, että apulaisoikeuskanslerin sijainen on aiemmin päätöksessään 30.6.2015 (OKV/1873/1/2014) kiinnittänyt lapsiasiavaltuutetun huomiota velvollisuuteen noudattaa julkisuuslain menettelysäännöksiä. Päätöksessä todetaan muun ohella seuraavaa:

Lapsiasiavaltuutettu on selvityksessään todennut kuitenkin kategorisesti myös, että henkilökisteriä koskevan rekisteriselosteen mukaan henkilökisterissä olevia tietoja ei luovuteta ulkopuolisille. Totean tämän johdosta selvyyden vuoksi seuraavaa.

Julkisuuslaissa säädetään myös viranomaisen velvollisuudesta edistää tiedonsaantia ja hyvää tiedonhallintatapaa. Julkisuuslain 17 §:n 1 momentin mukaan viranomaisen on kyseisen lain mukaisia päätöksiä tehdessään ja muutoinkin tehtäviään hoitaessaan velvollinen huolehtimaan siitä, että tietojen saamista viranomaisen toiminnasta ei rajoiteta ilman asiallista ja laissa säädettyä perustetta eikä enempää kuin suojattavan edun vuoksi on tarpeellista.

Perustuslain 21 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi. Saman pykälän 2 momentissa turvataan oikeus perusteltuun päätökseen sekä muutoksenhakuun ja hyvään hallintoon. Hyvän hallinnon perusteista säädetään tarkemmin hallintolaissa. Hallintolain 7 §:n mukaan asiointi ja asian käsittely viranomaisessa on pyrittävä järjestämään siten, että hallinnossa asioiva asianmukaisesti hallinnon palveluita ja viranomaisen voi suorittaa tehtävänsä tuloksellisesti. Lain 8 §:n mukaan viranomaisen on toimivaltansa rajoissa annettava asiakkailleen tarpeen mukaan hallintoasian hoitamisen liittyvää neuvontaa sekä vastattava asiointia koskeviin kysymyksiin ja tiedusteluihin.

Saamani selvityksen perusteella jää epäselväksi, onko A:n 25.10.2014 kuntien nimiä koskeva pyyntö tunnustettu lapsiasiavaltuutetun toimistossa julkisuuslain 13 §:n tarkoittamaksi asiakirjapyynnöksi. Ainakaan pyynnön käsittelyssä ei ole noudatettu edellä selostettuja julkisuuslain 13 §:n 2 momentin ja 14 §:n menettelysäännöksiä. Mikäli viranomaisen jää epätietoiseksi asiakkaan yhteydenoton laadusta, tulisi asiakkaalta edellä selostettujen hyvän hallinnon perusteiden perusteella tiedustella, onko hän tarkoittanut yhteydenotonsa julkisuuslain mukaiseksi asiakirja/tietopyynnöksi.

Kiinnitän lapsiasiavaltuutetun huomiota velvollisuuteen noudattaa julkisuuslain menettelysäännöksiä koskien muun muassa muutoksenhakukelpoisen asiakirja/tietopyynnön epäämistä koskevan ratkaisun antamista.

Lapsiasiavaltuutetun selvityksessä oikeuskanslerille on - samoin kuin tässä asiassa oikeusasiamiehelle annettussa selvityksessä – todettu lapsiasiavaltuutetun tulevan kiinnittämään huomiota kansalaisyhteydenottoja koskeviin tietopyyntöihin vastaamiseen julkisuuslain edellyttämällä tavalla. Pidän moitittavana sitä, ettei lapsiasiavaltuutettu ole noudattanut julkisuuslain säännöksiä apulaisoikeuskanslerin sijaisen päätöksen ja siinä annetun hallinnollisen ohjauksen jälkeenkään.

Kiinnitän lapsiasiavaltuutetun toimiston vakavaa huomiota julkisuuslaissa säädettyihin velvoitteisiin.

4 TOIMENPITEET

Saatan edellä esittämäni käsityksen lapsiasiavaltuutetun toimiston tietoon vastaisen varalle.

Tässä tarkoituksessa lähetän jäljennöksen tästä päätöksestäni lapsiasiavaltuutetun toimistoon.

Päätöksestä lähetetään jäljennös tiedoksi myös oikeusministeriölle.